ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՆԳԼԻԱ

—

Լրագրիների մէջ կարդում ենք հետեւեալ տեղեկութիւնները անգլիական նոր միխոտրութեան մասին:

Հռաւորը հաստատեց անգլիական նոր միխոտրութեան անդամների անունները: Պլատոնը արտաքին գործերի մինիստրի պաշտօնը յանձնեց կոմս Դրենվիլին, որ այդ պաշտօնը վարում էր 1868-ից մինչեւ 1874 թ.: Հնդկաստանի գործերի մինիստր ընտրված է Հարինգտոնն, գինուորական մինիստր Զալլերը, ծովային մինիստր Նորսբրուկ, ներքին գործերի մինիստր Հարկօրտ, լորդ-կանցլեր Սելբորն: Ինքը Դիզրաելին բացի առաջին մինիստրի պաշտօնից, ինչպէս երեւում է, կը վարէ նոյնպէս Գանձարանի կանցլերի պաշտօնը: Անգլիական բոլոր ֆինանսական շրջանները ցանկանում էին այդ, որովհետեւ նրանք անսահման հաւատ են ընծայում Դիզրաելիի ֆինանսական ընդունակութիւններին:

Միջազգային քաղաքականութեան տեսակէտից ամենանշանաւորն այն է, որ Դրենվիլ նշանակեցաւ արտաքին գործերի մինիստր, իսկ Հարինգտոն Հնդկաստանի գործերի մինիստր:

Դրենվիլի քաղաքական հայեացքները յայտնի են ամենքին, որոնք հետեւում էին 1868—1874 թ. անգլիական քաղաքականութեանը և այն վիճաբանութիւններին, որոնք լինում էին անգլիական պարլամենտի մէջ պահպանողական մինիստրութեան ժամանակ: Արտաքին գործերի նոր մինիստրի հայեացքները արմատականացէս հակառակ են Բիկոնսֆիլդի և Սալիսբուրիի հայեացքներին: Նա երբէք չէ համաձայնել այն մտքի հետ, որ Անգլիան պէտք է միշտ ընդդիմադրէ Ռուսաստանին արեւելեան և ասիական հարցերի մէջ: Կոմս Դրենվիլ միշտ այն կարծիքի է եղել, որ այդ երկու պետութիւնների համաձայնութիւնը խաղաղութեան գրաւական է: Այժմ ահիթ չը կայ մտածելու, որ Դրենվիլի քաղաքական այդ կարծիքները փոփոխված լինեն:

Նշանակված մինիստրների անունները ապացուցանում են, որ անգլիական պարլամենտի ազատամիտ կուսակցութեան բոլոր բաժանմունքները միացրած են: Այդ կազմակերպութենից երեւում է, որ ազատամիտ ամբողջ կուսակցութեան անդամների հայացքները նոր մինիստրութեան ընթացքի մասին միատեսակ են: Բայի դրանից այդ համաձայնութեան պատճառով մինիստրութեան քաղաքականութիւնն էլ որոշ և հաստատ կը լինի:

Անգլիական պահպանողական մամուլը ազատամիտների յաղթութեանը ընտրութիւնների ժամանակ բոլորովին ուրիշ նշանակութիւն էր տալիս: Նա պնդում էր, որ ազատամիտների միութիւնը ընտրութիւնների ժամանակ արհեստական էր, որ նրա նը պատին էր զորձերից հեռացնել բոլոր ազատամիտների համար ատելի Բիկոնսֆիլդի մինիստրութիւնը: Այդ մամուլը հաստատնում էր, որ հէնց որ մինիստրների ընտրութիւնը կը տեսնի, ազատամիտների մէջ անբարեկամութիւններ կը ծագեն: Այդ նախադասութիւնները չիրագործվեցան և Դիզրաելիի մինիստրութիւնը ամանց անբարեկամութիւնների կազմակերպված է:

Անգլիական պարլամենտը այս անգամ բացվեցաւ առանց գահական ճառի: Ճառի ընթերցանութիւնը յետաձգված է մինչեւ ընտրութիւնների վերջանալը: Այդ հանգամանքը շատ հասկանալի է. նոր մինիստրութեան համար դժուար էր փոքր ի շատէ ժողովրդական ճառ կազմել: Դիզրաելիի ճառի բովանդակութեան մասին առաջ իր ընկերների հետ պէտք է համաձայնի և յետոյ թագուհու համաձայնութիւնը ստանայ: Այդ զորձը բաւական դժուար է:

Այն հանգամանքները, որոնց ժամանակ կայացաւ Դիզրաելիի մինիստրութեան կազմակերպութիւնը, նրան թոյլ չեն տալիս գահական անգոյն ճառ կազմել: Դիզրաելիը այդ ճառի մէջ ամենաքիչը պէտք է յայտնէ ներքին և արտաքին իր քաղաքականութեան պրոգրամը: Իսկ այդ մեծութեան ժամանակ Դիզրաելիի սահմանված կը լինի պախարակել իր նախորդի գործունէութիւնը: Նա պէտք է խոստանայ, որ նոր կառավարութիւնը այնպիսի ճանապարհով կընթանայ, որ բոլորովին հակառակ կը լինի իր նախորդի ընթացքին: Միւս կողմից կասկածաւոր է, որ թագուհին ընդունի այդպիսի գահական ճառ:

ԴԻԼԱԲՈՆԻ ՄԻՆԻՍՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

—

«Голосъ» լրագրի մէջ տպված է հետեւեալ առաջնորդող յօդուածը:

«Անգլիական ազատամիտ կուսակցութեան յաղթութիւնը և Դիզրաելիի նշանակիլը Բիկոնսֆիլդի տեղ գահական գատզութիւնների առիթ են տալիս և եւրոպական մամուլի քննութեան առարկայ են դարձել: Ակներև է, որ Դիզրաելիի յաղթութիւնը զարմացրեց եւրոպական լրագրութեան մեծ մասին: Ֆրանսիական նշանաւոր և ազդեցութիւն ունեցող լրագրները թշնամաբար վերաբերվեցին այդ փոփոխութեանը: Վիէննայի մամուլի յարձակումներից Դիզրաելիի վրա երևում է, որ աւստրո-ունգարացիներ քաղաքական մարդիկ երկիւղ են կրում, որ այստեղ այլ ևս չեն կարող հասնել իրանց մութ նպատակներին: Վերջապես զերմանական պաշտօնական մամուլը ակներև ցոյց է տալիս, որ Բիկոնսֆիլդի հրաժարականից անբաւական է: Գեռ Նորբերտս Բերլինի մէջ հրատարակվող «Post» լրագիրը պնդում էր, որ Դիզրաելիի մինիստրութիւնը դաշնակցութիւն կը կապէ համայն սլավոնական և նիհիլիստական կուսակցութիւնների հետ: Այդ լրագրի կարծիքով, Ռուսաստանի քաղաքագէտներից ոչ մէկը յոյս չէ կարող դնել Դիզրաելիի վրա, եթէ արեւելեան խնդիրը նորից ծագի:

Հետաքրքիր է և մի և նոյն ժամանակ մտածմունքներին առիթ է տալիս այն հանգամանքը, որ Ֆրանսիական, աւստրո-ունգարական և զերմանական մամուլը այդպէս է վերաբերվում անգլիական ազատամիտների փառաւոր յաղթութեանը: Ամենից առաջ հետաքրքիր է այն իրողութիւնը, որ քաղաքական զանազան նպատակներ ունեցող երեք պետութիւնների պաշտօնական լրագրութիւնը համոզված է, որ Դիզրաելիի յաղթութիւնը անպատճառ պէտք է վնասէ նրանց մի բանի շահերին և խանգարէ նրանց քաղաքականութեան ազատութեանը: Քանի որ Բիկոնսֆիլդ առաջնորդում էր անգլիական կառավարութեանը, Վիէննայում համոզված էին որ Աւստրո-Ունգարիան ազատ, առանց արգելքների կարող էր հարստահարել Բալկանեան թերակղզու ազգաբնակութեան առհասարակ այնները և արգելել նրանց քաղաքական վերածնութեանը: Քանի որ պահպանողական կառավարութիւնը գոյութիւն ունէր Անգլիայի մէջ, Բերլինում համոզված էին, որ, եթէ ընդհանուր սլավոնականութեան պատճառով որ և է անհամաձայնութիւն ծագէր, Անգլիան կը միանար Գերմանիայի հետ Ռուսաստանի դէմ: Վերջապես Ֆրանսիական քաղաքականութիւնը ձգտում էր լորդ Բիկոնսֆիլդի հաւանութիւնը ստանալու համար:

Հասկանալի է, որ այսպիսի հանգամանքների ժամանակ Դիզրաելիի առաջին մինիստրը ընտրվելը մտածմունքների առիթ դարձաւ Աւստրո-Ունգարիայի, Ֆրանսիայի և Գերմանիայի կառավարութիւնների համար: Աւստրո-Ունգարիայի և Գերմանիայի վրա անպլիական կառավարութեան փոփոխվելը բնականաբար աւելի էլ ասատիկ տպաւորութիւն պէտք է զործէր, որովհետեւ լորդ Բիկոնսֆիլդ պաշտպանում էր այդ պետութիւնների քաղաքական ձգտումները: Քանի որ աւստրիական և գերմանական կառավարութիւնները համոզված կը լինեն, որ նրանք ամեն ժամանակ Անգլիայի պաշտպանութեան վրա յոյս չեն կարող դնել, անկասկած նրանք աւելի կը զբաղվեն այն հարցերով, որոնց վերաբերեալ առաջ ուշադրութիւն չէին դարձնում:

Այդ փաստը Ռուսաստանը պէտք է ի նրկատի ունենայ: Ռուսաց մամուլը լաւ հասկացել է, որ անգլիական ազատամիտների յաղթութիւնը դատապարտեց Բիկոնսֆիլդի քաղաքականութիւնը: Ռուսաստանը յոյս ունի, որ անգլիական ազատամիտ կառավարութիւնը կուրորէն և թշնամաբար չի վերաբերվի ոչ դէպի ռուս ժողովուրդը, ոչ դէպի Բալկանեան թերակղզու բրիստոնեայ ազգաբնակութիւնը: Ռուսաստանի մէջ ամենքը ցանկանում են, որ շուտով վերջանվին Ցուսաստանի, Զիրնօգորիայի և ուրիշ հարցերը, որոնց Բերլինի կոնգրէսը անվերջ թողեց և որ կառարում խաղաղութիւն և համաձայնութիւն հաստատվի միջազգային յարաբերութիւնների մէջ: Դիզրաելիի յաղթութիւնը ուրախացրեց ռուսներին, որովհետեւ նրանք յուսացրվեցան, որ խաղաղութիւն կը հաստատվի և իրանք կարող են իրանց ներքին գործերի կարգադրութեամբ զբաղվել: Այսպէս պէտք է մեկնել ռուս հասարակութեան ուրախութիւնը Դիզրաելիի յաղթութեան պատճառով:

Տարաբաղդաբար արեւմտեան Եւրոպայի մէջ ռուսների բաւականութիւնը ուրիշ կերպ են մեկնում: Այդտեղ կարծում են, որ Դիզրաելիի յաղթութիւնը մեզ այն պատճառով է ուրախացնում, որ նա մեզ կոգնի փոփոխել Բերլինի դաշնագիրը և Բալկանեան թերակղզու վրա զորների այնպիսի դրութիւն ստեղծել, որ համապատասխան լինի ռուսների ձգտումներին:

Այդ բոլոր ենթադրութիւնները Ռուսաստանի վերաբերութեամբ բոլորովին սխալ են:

Կարելի է հաւատացած լինել, որ Դիզրաելիի քաղաքականութիւնը նոյնպէս հիմնված կը լինի Բերլինի դաշնագրի վրա, ինչպէս և Բիկոնսֆիլդի քաղաքականութիւնը: Միայն առաջինը բոլորովին ուրիշ նպատակների կը ձգտի: Դիզրաելիի, մեր կարծիքով, կը ձգտի պահպանել եւրոպական խաղաղութիւնը ոչ թէ մեծ հրաբիսպատակ բրիստոնեաներին, այլ մարդկօրէն դէպի նրանց վերաբերվելով: Դիզրաելիի մինիստրութիւնը անկարող կը լինի ծաղրել այն մարդկերանց, որոնք ձգտում են փշրել անասելի լուծը, չի կարողանայ արգելացնել թիւրքերի բռնադատութիւնները և հարստահարութիւնները: Դիզրաելիի և իր ընկերները, ինչպէս երեւում է նրանց ճառերից, Բերլինի դաշնագիրը կատարված իրողութիւն են համարում, բայց պատրաստ են նրա վիճակները իրաւացի, մարդասիրաբար և թիւրքիահպատակ բրիստոնեաների շահերի համեմատ մեկնել: Ցոյս կայ, որ անգլիական նոր կառավարութիւնը կը պահանջի թիւրքիայից ամենարարեխղճաբար կատարել Բերլինի դաշնագրի վճիռները, ինչպէս Զիրնօգորիայի և Ցուսաստանի, նոյնպէս և Արեւելեան Բուլգարիայի և Հայաստանի վերաբերութեամբ: Այդ նպատակներին հասնելու համար Ռուսաստանը և Անգլիան կարող են միանալ, իսկ այդ նպատակներին կարելի է հասնել միայն այն ժամանակ, երբ կը յարգվի Բերլինի դաշնագիրը և բարեխղճաբար կը կատարվին նրա որոշումները: Թէպէտ Բերլինի դաշնագրի վճիռներից շատերը անպարմար են Ռուսաստանի համար, բայց նրանց դժուար է փոփոխել առանց պատերազմի, իսկ այժմ Ռուսաստանը միայն խաղաղութիւն է ցանկանում:

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐԿԱՍՏԱՆԻՑ

—

Բարֆրուշ, 31 մարտի

Անդրկովկասում հայի սատիկ թանգութեան պատճառով Ռուսաստանից չատ վաճառականներ, գլխաւորապէս բազուցիներ, դիմեցին Կասպից ծովի հարաւային եզերքի վրա գտնված պարսից քաղաքներում, որպիսի են Բարֆրուշ, Սարի, Մաշադիսար և այլն,—ցորեան և այլ ուտեստներ գնելու: Այս քաղաքներում թէ ցորեանը, թէ բրինձը և թէ գարին չատ էժան են, և ծովային ճանապարհով աւելի դիւրութիւններ կան Ռուսաստան հասցնելու: Գները հետեւեալներն են. բրինձի մէկ խալվարը (7 պուդ 20 ֆ.) արժէ 2 թուման պարսից դրամ, ռուսաց փողով 7 ր. 50 կ., գարու խալվարը 16 զրան, (5 ր. 50 կ.), ցորենի խալվարը (9 պուդ) արժէ 28 զրան, ռուսաց փողով 10 ր 49 կոպէկ:

Բազուցի հայ վաճառականներ, թւով մօտ 150 հոգի, երեք ամսից ասել է, որ վերոյիշեալ քաղաքներում գնում են ուտեստի զանազան պաշարներ և գլխաւորապէս բրինձ: Ասում են, որ մեծ քանակութեամբ գնած են, և չատ հաւանական է, բայց ինձ յայտնի է, որ միայն Բարֆրուշ քաղաքում ամբարած ունեն աւելի քան 200,000 պուդ բրինձ, բացի գարուց և ցորենից: Բայց չը նայելով, որ վաճառականները երկու ամսից ասել է, որ իրանց մթերքը պատրաստած ունեն, և կամենում են ուղարկել Ռուսաստան, բայց տեղային մահմեդական հասարակութիւնը ընդդիմանում է և թոյլ չէ տալիս, որ զուրս հանեն, որովհետեւ վախենում են, որ իրանց երկրում էլ թանգութիւն կը լինի, թէպէտ այդ զուր կասկած է:

Վաճառականները ճարահատեալ բողոքեցին թէհրան ռուսաց դեսպանին, և երկար սպասելուց յետոյ վերջապէս մարտի 24-ին հրաման ստացվեցաւ պարսից բարձր կառավարութիւնից, որ թոյլ տրվի առանց գնված և պատրաստի մթերքները զուրս տանելու, իսկ նոր գնողներին արգելվի:

Բայց տեղային ժողովուրդը ուշադրութիւն չը դարձնելով բարձրագոյն հրամանի վրա, ոչ միայն թոյլ չը տուեցին վաճառականներին իրանց պատրաստի մթերքները զուրս տանելու, այլ Սարի քաղաքում յարձակվելով բազուցիների չորեմարանների վրա բոլորը յափշտակելով ցրվեցին: Խռովութիւնը այն աստիճան հասաւ, որ պէտք է մեծ արիութիւն լինէր, եթէ տեղային դենպետը (մուտիդը) վրա չը հասնէր և կատաղած ամբոխին չը հանգստացնէր: Վաճառականների ընդդէմ այս քաղաքում միայն հաշուում է 15,000 ռուբլու:

Այս անգամից յետոյ Ռուսաստանի վաճառականները մեծ երկիւղի մէջ են և ամեն բոպէ սպասում են, թէ մի և նոյն բարբարոսութիւնները կը պատահեն և միւս քաղաքների պաշարներ գնող վաճառականների հետ: Որովհետեւ երբ յիշեալ խռովարարները անպատիժ մնացին, միւսները նոյնպէս կը հետեւեն նրանց օրինակին:

Վաճառականների դրութիւնը այժմ չատ անհարմարելի է, որովհետեւ ոչ կարողանում են իրանց գնած տպրանքները զուրս տանել, և ոչ էլ իր տեղում վաճառելու հնար կայ. նրանք պատրաստ են իրանց տուած փողի գոնէ մէկ մասը ստանալ և վերադառնալ իրանց հարեւները, բայց ոչ պէտք է տայ:

Ահա այդպէս են փոխարինում պարսիկները այն ներքոստութեանը, որ 1870 թ.ին Պարսկաստանի սատիկ սովի ժամանակ մենք ցոյց տուեցինք նրանց, Բաքուից և Աստրախանից առատ պաշարներ մատակարարելով: Լսում ենք, որ մեր վաճառականները դիտաւորութիւն ունեն մի խնդիրք ներկայացնել ուղղակի նորին մեծութեան չարին:

Ս.

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Լրագրիները հաղորդում են, որ եկող սեպտեմբերի 6-ին կամ 12-ին Ցուրիխի մէջ լինելու է առողջապահների (հիգիենիստ) միջազգային կոնգրէս:

—Ֆրանսիական ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստր ժիւլ Ֆերրի նորերումս այցելեց Ֆրանսիայի քաղաքները: Նրա ճանապարհորդութեան